Wetenschapsjournalist Marcel Crok dook in het klimaatonderzoek. Zijn conclusie: de wetenschap werkt niet eerlijk.

TJIRK VAN DER ZIEL BEELD NEDERLANDS DAGBLAD

‘Klimaatwetenschap moet opener’

Weerstations, zegt Marcel Crok, staan vooral in de buurt van gebouwen, wegen of vliegvelden. Gevolg van de verstedelijking. Daardoor geven ze een te hoge temperatuur aan. De opwarming van de arde blijft juist achter bij wat klimaat-modellen voorspelden.

Het KNMI-gebouw in De Bilt. Wetenschapsjournalist Marcel Crok houdt op uitnodiging een lezing over zijn recente boek *De Staat van het Klimaat*, en dat trekt de aandacht. De zaal zit bomvol.
Negentig procent van alle meetstations in Amerika, zegt Crok, bevat fouten. Op het scherm verschijnen tabellen, grafieken, diagrammen. We zitten nu in een koelere fase, vervolgt hij, als gevolg van schommelingen in de oceanen. Die fase kan zelfs enkele decennia voortduren.
Er volgen vragen, kanttekeningen, tegenwerpingen. Die middag verkoopt hij twee exemplaren van zijn boek.

Zijn Amsterdamse werkkamer, een week later. Marcel Crok wil niets weten van eenzijdigheid, zoals een KNMI-medewerker hem voor de voeten wierp. Er gaapt weliswaar een enorme kloof tussen sceptici en alarmisten, maar beide kampen zegt hij met open blik te willen bestuderen. De feiten moesten voor zich spreken.
Hij las vele artikelen, rapporten en blogberichten en sprak tientallen wetenschappers, met als resultaat een publicatie met 454 referenties. Toegegeven, de klimaatsceptici zijn hem sympathieker geworden. Maar dat is omdat zij niet serieus worden genomen, terwijl hij vindt dat hun onderzoek vaak hout snijdt. Hij geeft hun stem, kiest partij en zoekt met liefde het debat – de derde druk is al in aantocht. ‘Ik ben tegen consensusdenken.’
Marcel Crok raakte eind 2004 door het klimaat geïntrigeerd toen hij nog werkte voor het populairwetenschappelijk blad *NWT*. Hij schreef een verhaal over twee Canadezen die de ‘hockey-stick’ onderuithaalden – een grafiek die suggereerde dat we eeuwenlang een vrij stabiel klimaat hadden, dat vanaf 1900 spectaculair begon op te warmen. Hij won er een prijs mee.
De hockeystick was een steunpilaar van het IPCC, dat een mondiaal klimaatbeleid voorstaat. Hoe kon dit gebeuren? ‘Mijn punt is dat in een vroeg stadium werd gekozen voor de theorie dat de aarde opwarmt door broeikasgassen. Op een conferentie in 1985 is al toegewerkt naar consensus over CO_2. Alleen, er waren toen nog nauwelijks publicaties, en toch was men het al met elkaar eens.’
Boosdoener is de belangenverstrengeling tussen wetenschap en politiek. Drie jaar later werd het IPCC opgericht door nationale overheden onder VN-vlag. Dat kreeg een politieke opdracht mee: bewijs leveren voor de invloed van broeikasgassen op het mondiale klimaat, en het menselijke aandeel daarin. Daarna kwam het onderzoek op gang. Daaruit valt volgens hem af te leiden dat publicaties sterk gedreven worden door fondsen. Werd CO_2 strikt als hypothese beschouwd, dan was iedereen bezig die te verifiëren dan wel te falsificeren. Zo hoort wetenschap te werken. Maar dat gebeurt niet, stelt hij; men zoekt alleen naar bewijzen. Daardoor is er geen oog voor alternatieve verklaringen.

dogma

De broeikasgastheorie werd van paradigma dogma, dat mensen blind vertrouwen. Klimaatverandering als geloof? ‘Ja. De theorie staat boven alle twijfel. Rationele argumenten werken dan niet meer.’
Hij noemt Groenland, dat tussen 1910 en 1940 sneller opwarmde dan tegenwoordig. ‘Dat is redelijk goed gedocumenteerd. Ik wil daar wel eens een stevig debat over voeren: hoe verklaren jullie dat? We weten nog lang niet alles, daar moet je eerlijker over zijn. In de wetenschap zie je vaker groepsdenken, maar hier is het wel heel sterk. Afwijkende geluiden komen niet door.
Bovendien zorgt het IPCC voor een internationale carrière. Als je de CO_2-hypothese aanhangt, kun je makkelijk publiceren.’
Halverwege jaren tachtig leek CO_2 de enige factor van betekenis. Een oversimplificatie, meent hij. ‘Het klimaat wordt beïnvloed door tientallen andere factoren, waarvan we nog geen enkele goed in de vingers hebben. Klimaat is namelijk ook zon, atmosfeer, biosfeer, ijskappen, oceanen, kosmische straling, vulkaanuitbarstingen, vegetatie, vochthuishouding in de bodem, warmtebronnen uit het binnenste van de aarde, plus menselijke invloed als luchtverontreiniging en veranderd landgebruik. We moeten dus veel bescheidener zijn.’
Maar ook sceptici zijn niet zo ingetogen. Ze vormen een zeer diverse groep, waaronder lobbyclubs die bewust informatie verdraaien. Om deze ontkenners gaat het Crok niet. Hij voert serieuze deskundigen op in wie hij vertrouwen heeft, met name de Amerikaanse hoogleraar milieustudies Roger Pielke jr. ‘Laat ik eerlijk zijn: ik heb veel gehad aan zijn boek dat afgelopen najaar uitkwam.’
Keer op keer werden mensen als Pielke door wetenschappelijke toptijdschriften afgewezen. Crok verwijst veelvuldig naar hun weblogs, alsof ze alleen daar hun kritische verhalen kwijt kunnen.
‘Dat is een misverstand. De meeste studies komen uiteindelijk gewoon in de *peer reviewed* literatuur te staan, al kost het meer tijd en moeite. Maar geen haan die ernaar kraait. Het jongste IPCC-rapport uit 2007 is vertaald als: ‘De klimaatwetenschap is eruit. Er valt niets meer te leren.’ Dat vind ik getuigen van intellectuele luiheid. Het stimuleert mij om wel verder te kijken. Er verschijnt zo’n enorme rijkdom aan literatuur; als je dat allemaal op één hoop gooit, zie je dat er meer verhaallijnen mogelijk zijn. Er is een verhaal over een grotere invloed van de zon. Hebben we het bewijs daarvoor rond? Nee. Maar dat geldt ook voor de broeikasgashypothese.’

Marcel Crok

Tussen 1910 en 1940 warmde Groenland sneller op dan tegenwoordig

overdrijving

Crok komt tot de conclusie dat het effect van broeikasgassen vermoedelijk meevalt. Zo voorspelden klimaatmodellen tussen 1975 en 2000 een grotere opwarming dan er in werkelijkheid plaatsvond. Om dit kloppend te krijgen, werd achteraf gewezen op het koelend effect van aerosolen, stofdeeltjes of waterdruppeltjes in de atmosfeer. ‘Maar daar weten we nog weinig van. Men claimt dus absolute zekerheid over het effect van broeikasgassen, terwijl daar de grote onzekerheid van aerosolen voor nodig is. Dat kan niet. Het lijkt of je zo naar je eigen theorie toewerkt.’
Ondanks kritiek op de klimaatwetenschap wuift hij broeikasgassen niet zonder meer weg. ‘Het is een feit dat de mens hard bezig is de CO_2 in de atmosfeer naar een hoger niveau te tillen. Mogelijk leidt dat inderdaad tot opwarming. Dus veiligheidshalve moeten we zorgen dat het CO_2-gehalte niet te hoog wordt. Maar dat is iets anders dan wat nu wordt gezegd: er is een gigantische klimaatcrisis en als we vandaag niets doen, gaan we morgen met z’n allen naar de haaien. Die overdrijving is blijkbaar nodig om voldoende aandacht te krijgen.’
Het IPCC zou serieuze sceptici moeten opnemen, vindt hij, en dan samen onderzoek doen naar mechanismen die de opwarming versterken of afzwakken. Neem roet. In de derde wereld verstoken veel mensen hout, wat zorgt voor een opwarmend effect. Bovendien leidt dat tot luchtverontreiniging en gezondheidsklachten. Een structurele oplossing levert een win-winsituatie op. ‘Als het roetprobleem aanpakken al niet lukt, waarom beginnen we dan meteen met het allermoeilijkste, namelijk reductie van CO_2? Want dat is direct gekoppeld aan energieverbruik en dus aan welvaart. Niemand vindt het leuk als je aan zijn welvaart komt. Zo’n beleid moet dus wel falen.’ ■

PROEF

Gevangen vogel

Je hebt nodig: papier, potlood, viltstiften, schaar en lijm.

Teken op een klein stukje papier een vogelkooi. Teken op een ander papiertje een vogel. Teken twee cirkels van ongeveer acht centimeter. Plak op de ene cirkel de kooi en op het andere rondje de vogel.

Plak de beide cirkels aan elkaar met een potlood in het midden. Draai het potlood snel tussen de handen rond. De plaatjes lopen in elkaar over en het lijkt net of de vogel gevangen zit in de kooi. Hoe werkt het? Onze hersenen laten zich foppen. Doordat het ene plaatje het andere plaatje zo snel afwisselt, merken je ogen en je hersenen niet meer dat het twee plaatjes zijn. Een tekenfilmserie wordt op een zelfde wijze gemaakt.